

УДК 310.16:340.13

І. А. ВОВК

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
економічної теорії
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
Харків

**ЕКОНОМІЧНА ПОВЕДІНКА
І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ)**

У статті розглядаються окремі питання зв'язків між поведінкою економічних агентів і правовим регулюванням на прикладі інституту інтелектуальної власності. Автором вивчаються й узагальнюються дві проблеми: платежі за користування нематеріальними активами — об'єктами інтелектуальної власності й економічні та юридичні терміни служби вказаних активів. Досліджується природа різних ліцензійних платежів (роялті, паушальний, комбінований) в аспекті того, як їх використання впливає на становище і поведінку сторін ліцензійного договору. Акцентується увага на розбіжностях в економічному розумінні і легальному визначенні роялті. Аналізується юридичний і економічний терміни служби об'єктів інтелектуальної власності і показується об'єктивний характер їх незбігу.

Ключові слова: економічна поведінка, правове регулювання, інтелектуальна власність, нематеріальні активи, ліцензійні платежі, термін служби нематеріального активу.

Постановка проблеми. Тема співвідношення права й економіки є невичерпною. Взаємодія цих складних соціальних систем породжує низку проблем, вирішення яких становить предмет як фундаментальних, так і суто прикладних досліджень. Однією з таких проблем є зв'язки між поведінкою економічних агентів і правовим регулюванням економічних відносин. Нормативно-правові акти, які видаються органами держави, не завжди виступають

просто способом оформлення реально існуючих економічних відносин. Досить часто держава прагне скорегувати розвиток економічних процесів у бік урівноваження становища їх учасників, усунення загрози монополізації певного ринку, посилення соціальної відповідальності бізнесу тощо. З другого боку, таке державне втручання, як відомо, може мати і негативний наслідок, уповільнюючи економічну активність, а іноді і просто її паралізуючи. У межах цієї статті ми звернемо увагу на окремі кореляції між економічною поведінкою і правовим регулюванням, спираючись на приклад інституту інтелектуальної власності. Ми прагнемо показати складний характер взаємодії економічної і юридичної складових цього інституту, розуміння чого є методологічною основою правової політики у відповідній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтелектуальна власність та її окремі аспекти, як економічні, так і юридичні, досліджуються у роботах Г. Бромберга, О. Єршової, Р. Мірошника, В. Мухопида, О. Підпригори, О. Шпілевської та ін. Варто також згадати про роботи, присвячені співвідношенню економіки і права, що є корисними для нашого дослідження, у тому числі праці Дж. Ле Гранд, К. Пропер і С. Сміт, Д. Норта, Е. Талапіної тощо.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз зв'язків між економічною поведінкою і правовим регулюванням на прикладі функціонування інституту інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. У цій статті ми приділимо увагу двом аспектам інтелектуальної власності, що можуть бути розглянуті з економічного і юридичного боку: 1) плата за користування немайновими активами — об'єктами інтелектуальної власності; 2) юридичний і економічний термін служби названих активів.

Існують різні види платежів, які поряд з іншими умовами визначають зміст ліцензійного договору чи подібного договору чи правочину¹. Зазвичай у літературі виокремлюють такі різновиди виплат за отриману ліцензію: 1) платіж у формі роялті; 2) паушальний платіж; 3) комбіновані платежі [1–3]. Ця класифікація відповідає і юридичному закріпленню вказаного питання у законодавстві України (наприклад, у ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ [4], Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [5]).

Платіж у формі роялті — це ліцензійний платіж у вигляді сум, які сплачуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності.

¹ У цьому випадку задля спрощення викладу матеріалу ми далі використовуватимемо термін «ліцензійний договір», розуміючи під останнім усі договори і правочини, що передбачають передачу майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, включаючи ліцензії, договори про продаж патенту, договори франшизи тощо.

Ключовим питанням при визначенні розміру платежу у формі роялті є обрання бази платежу, тобто встановлення погодженого сторонами господарської діяльності, який використовується для визначення величини роялті. Так саме це питання постає і у випадку проведення оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Як база можуть використовуватися показники: виручка від реалізації ліцензійної продукції; обсяг виробленої ліцензійної продукції в натуральному вираженні; величина доходу (прибутку) чи іншої вигоди від реалізації ліцензійної продукції; поточні витрати на виробництво ліцензійної продукції.

Як справедливо зазначає В. Мухопад, найбільш вигідною базою платежу для сторін ліцензійного договору є продажна ціна продукції. Такий метод виплати винагороди базується на фактичних цінах і обсягах продукції, що реалізується, і найповніше відображає реальне використання ліцензіатом купленої ним ліцензії. Крім того, ці показники, занесені ним у бухгалтерську звітність, забезпечують відносно простий контроль з боку ліцензіара чи залученого для цього аудитора [1, с. 336]. У свою чергу при обранні іншої бази платежу (наприклад, поточні витрати, обсяг продукції) можливості згаданого контролю суттєво зменшуються, оскільки ліцензіат може ухилитися від надання відповідної інформації. Тим більше подібний ризик зростає в умовах значної тінізації економіки, що властиво, зокрема, і Україні.

Платіж у формі роялті не обов'язково має характер жорстко зафіксованої, сталої суми, обрахованої від бази платежу. Специфіка ринку об'єктів інтелектуальної власності може зумовлювати встановлення гнучкої або диференційованої ставки роялті. Так, ліцензійний договір може передбачати, що у випадку перевищення ліцензіатом запланованих обсягів виробленої продукції, ліцензійний платіж у частині перевищення може знижуватися. Це стимулює ліцензіата до нарощування виробництва товарів чи послуг, передбачених ліцензією, і забезпечує сторонам ліцензійного договору більшу дохідність сторонам господарської діяльності. Крім того, диференціація платежів може бути зумовлена очікуваним зниженням із часом попиту на певний товар чи послугу, що є об'єктом інтелектуальної власності. Наприклад, демонстрація аудіо- чи відеопродукції має значний попит одразу після виготовлення такої продукції і з часом поступово знижується. Гнучка ставка роялті може стимулювати ліцензіата довше залишати такий об'єкт у прокаті, ротація на радіостанції, кабельній мережі, що також вигідно ліцензіару.

Варто враховувати, що ліцензійний договір, який передбачає виплату ліцензійних платежів на базі роялті, несе у собі й інші потенційні загрози порушення прав ліцензіара. Зокрема, застосування роялті зумовлює необхідність для останнього нести витрати з підготовки технічної документації, оцінки об'єктів інтелектуальної власності тощо без отримання будь-якої компенсації

з боку ліцензіата. Крім того, сума виплат на користь ліцензіара знаходиться у прямій залежності від комерційного успіху ліцензіата. Отже, у випадку, якщо вихід ліцензіара на ринок з якимось продуктом з певних суб'єктивних чи об'єктивних причин буде невдалим, то механізм роялті може виявитися не здатним ані забезпечити прибуток власнику немайнового активу, ані навіть компенсувати вкладені у розробку такого активу кошти. Для усунення таких загроз у ліцензійному договорі використовуються такі інструменти, як встановлення мінімального розміру ліцензійних платежів, що сплачуються на користь ліцензіара незалежно від комерційного успіху ліцензіата.

Паушальний платіж — одноразовий платіж, який становить фіксовану суму і не залежить від обсягів виробництва (продажу) продукції з використанням об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір паушального платежу визначається, виходячи з бази платежу, за аналогією до роялті. Відмінність від платежу у формі роялті полягає у тому, що виплата паушального платежу, по-перше, не корелює з господарським або фінансовим результатом ліцензіата, а по-друге, на відміну від роялті сплачується до початку виробництва товарів або послуг ліцензіатом. При цьому сплата паушального платежу може відбуватися як одномоментно, так і у декілька етапів (наприклад, у певних частках після підписання договору, після передачі технічної документації, після проведення незалежної оцінки, перед початком виробництва тощо).

Паушальний платіж є формою ліцензійного платежу, що вигідний, передусім, ліцензіару. Застосування паушального платежу, на відміну від роялті, знімає з нього ризик поганої бізнес-стратегії ліцензіата, дозволяє отримати фінансовий результат від свого нематеріального активу максимально швидко і повно. Однак, з другого боку, ліцензіар позбавлений можливості отримати додатковий прибуток, якщо реалізація товарів чи послуг, обумовлених ліцензією, виявиться надзвичайно успішною. Крім того, розмір паушального платежу зазвичай в абсолютних цифрах є меншим порівняно з роялті за такий самий об'єкт інтелектуальної власності. Ці інструменти дають можливість урівноважити становище ліцензіара і ліцензіата за ліцензійним договором, що передбачає сплату паушального платежу.

Комбінований платіж поєднує у різних варіантах ознаки роялті та паушального платежу. Ліцензійні договори з використанням комбінованого платежу можуть передбачати, наприклад, сплату певної суми на користь ліцензіара у момент підписання ліцензійного договору, перед початком виробництва товарів чи послуг і після цього у відсотковому відношенні до бази платежу. Комбінований платіж дозволяє не лише найбільш повно гарантувати права і майнові інтереси ліцензіара і ліцензіата, але і найкращим чином пристосувати відносини між сторонами ліцензійного договору до

кон'юнктури ринку та змінюваної економічної ситуації. Саме тому сьогодні ліцензійні договори з використанням комбінованого ліцензійного платежу є найпоширенішими.

Отже, як бачимо, кожен вид платежу зумовлює різну стратегію і тактику економічної поведінки. Використання різних конструкцій роялті є вигідним ліцензіату, а отже, змушує ліцензіара обережніше підходити до проблеми захисту своїх прав від можливих порушень. Застосування паушального платежу, навпаки, зумовлює «захисну» активність ліцензіата у цій ситуації. Комбінований платіж часто є продуктом економічного компромісу між різними агентами, фіксуючи їх взаємні ризики і дозволяючи отримати таку договірну конструкцію, що влаштує обидві сторони. Ігнорування ж природи цих платежів і залишення лише конструкції свободи договору без жодних спроб проникнути у суть економічних процесів, що опосередковує законодавство про інтелектуальну власність, може призводити до порушень осіб, які вступають у відносини з приводу нематеріальних активів — об'єктів інтелектуальної власності.

Ознаки позитивного підходу, що враховує природу платежів за користування інтелектуальною власністю, можна побачити у законодавчому встановленні мінімального розміру роялті. Так, чинне законодавство України встановлює розмір, порядок та умови виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань (Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71) [6]. Зокрема, за публічне виконання опублікованих з комерційною метою фонограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань, публічна демонстрація опублікованих із комерційною метою відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань у місцях із платним і безоплатним входом встановлюється роялті у розмірі 1% доходів, одержаних від того виду діяльності, у процесі якої здійснюється використання об'єктів суміжних прав або 2,5% загальної суми витрат на зазначений вид використання об'єктів суміжних прав у разі відсутності таких доходів. За публічне сповіщення (публічне повторне сповіщення) шляхом трансляції і ретрансляції зафіксованих у фонограмах виконань, а також безпосередньо фонограм, опублікованих з комерційною метою, їх примірників у передачах ефірного і (або) супутникового радіомовлення розмір роялті дорівнює 2% доходів, одержаних з того виду діяльності, у процесі якої здійснюється використання об'єктів суміжних прав.

Крім того, Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 72 [7] передбачає мінімальні ставки авторської винагороди (роялті) за публічне виконання, публічний показ, публічне сповіщення або ретрансляцію (повторне публічне сповіщення) творів науки, літератури і мистецтва. Зокрема, за

публічне виконання п'єси, у тому числі для дітей, у прозі мінімальну ставку роялті встановлено на рівні 8% від суми валового збору, що надходить від продажу квитків за публічне виконання одного твору або програми, чи доходів, одержаних з того виду діяльності, у процесі провадження якої відбувається використання творів, а у разі відсутності таких доходів — загальної суми витрат на проведення заходу, під час здійснення якого відбувається використання твору літератури і (або) мистецтва. З цієї ставки 4% (тобто половина ставки роялті) надходять авторові, 1% режисерові-постановнику, 3% художнику-сценографу і художнику по костюмах. Мінімальна ставка роялті щодо публічного виконання перекладу п'єси, яка не охороняється авторським правом, ставка роялті становить 6,5%, обрахованої від зазначеної вище бази платежу, у тому числі 2% на користь перекладача, 0,5% на користь автора проміжного перекладу (у разі коли проміжний переклад п'єси охороняється авторським правом), 1% на користь режисера-постановника і 3% на користь художника-сценографа і художника по костюмах.

У той же час варто враховувати, що легальні визначення платежів за користування об'єктами інтелектуальної власності є досить суперечливими. Так, ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» розрізняє паушальний платіж, роялті, комбінований платіж аналогічно до економічного розуміння цих категорій, що його викладено вище. Таке саме розуміння міститься і у ст. 16 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 р. № 143-V [8] та Національному стандарті № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [5].

Одночасно з цим відповідно до п. 14.1.225 ст. 14 Податкового кодексу України [9] роялті — це будь-який платіж, отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торговельною маркою, дизайном, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау). Одночасно з цим не вважаються роялті платежі за отримання об'єктів власності, визначені в абзаці першому цього пункту, у володіння або розпорядження чи власність особи або, якщо умови користування такими об'єктами власності надають право користувачу продати або здійснити відчуження в інший спосіб такого об'єкта власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау),

за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно із законодавством України. З визначенням роялті, наведеним у Податковому кодексі України, корелює і Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 [10]. Тут ми бачимо, що фактично під роялті розуміються будь-які ліцензійні платежі, включаючи паушальний чи комбінований платежі. Наведені розбіжності слід враховувати економічним агентам при аналізі податкових наслідків їх застосування.

Другою проблемою, на якій ми зупинимось, є питання терміну служби такого активу. Потрібно розрізнити термін служби у юридичному й економічному значеннях. Законодавство України встановлює строк дії (служби) різних об'єктів інтелектуальної власності (йдеться про виключні права на такі об'єкти). Так, ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ [11] передбачає, що строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки до компетентного державного органу. Строк дії деклараційного патенту на винахід становить 6 років. Строк дії патенту на винахід, об'єктом якого є лікарський засіб, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин тощо, використання якого потребує дозволу відповідного компетентного органу, може бути продовжено за клопотанням власника цього патенту на строк, що дорівнює періоду між датою подання заявки та датою одержання такого дозволу, але не більше ніж на 5 років. За подання клопотання сплачується збір. Строк дії патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід і деклараційного патенту на секретну корисну модель дорівнює строку засекречування винаходу (корисної моделі), але не може бути довшим за визначений за цим Законом строк дії охорони винаходу (корисної моделі).

Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на компоновання інтегральної мікросхеми спливає через десять років, що відліковуються від дати подання заявки на компоновання інтегральної мікросхеми в установленому законом порядку (ст. 475 Цивільного кодексу України [12]). Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин спливає через тридцять років, а щодо дерев та винограду — через тридцять п'ять років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав (ст. 488 Цивільного кодексу України [12]).

Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених законом (ст. 446 Цивільного кодексу України [12], ст. 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [4]). Майнові права виконавців охороняються протягом 50 років від дати першого запису виконання (ст. 44 Закону України «Про авторське право і суміж-

ні права» [4]). Ці норми дозволяють побачити юридичний строк служби таких нематеріальних активів, як художній твір, виконання пісні, постановка п'єси тощо. Підкреслимо ще раз, що йдеться про виключні права. Ніщо не забороняє сьогодні, наприклад, нащадкам Вільяма Шекспіра друкувати його твори, однак робити це їм доведеться на рівних умовах з іншими особами.

Одночасно з цим економічний термін служби нематеріального активу не обов'язково збігається з юридичним. Часто економічний термін служби патенту може бути коротшим за юридичний, через те що за певний час після отримання патенту він морально застарів через появу нових винаходів, корисних моделей тощо. Так само авторське право може втратити економічний зміст набагато раніше закінчення строку, передбаченого у законодавстві, через відсутність попиту на твори певного автора. Усе це має враховуватися при укладенні ліцензійного чи іншого договору або отриманні ліцензії при визначенні суми ліцензійного чи подібного платежу.

З другого боку, у певних ситуаціях економічне значення нематеріального активу може зберігатися і після закінчення терміну юридичної служби. Наприклад, це має місце, коли літературні твори продовжують викликати зацікавленість споживачів і після закінчення дії авторського права. У цій ситуації нащадки автора можуть йти на певні хитрощі задля продовження отримання прибутку від таких активів (наприклад, отримання прав на певні унікальні найменування, що зустрічаються у літературному творі). Зокрема, можна пригадати, що зараз є запатентованими унікальні найменування, які зустрічаються у творах Джона Рональда Руела Толкіна «Володар перснів» і «Гобіт, або Туди і звідти». Аналогічна ситуація з творами Яна Флемінга про пригоди Джеймса Бонда. Тим самим власники відповідних патентів можуть блокувати випуск продукції, що стосуються або вміщують вказані найменування навіть після спливу терміну дії авторського права.

Крім того, існують об'єкти інтелектуальної власності, що не мають законодавчо встановленого строку дії (терміну служби). Це об'єкти, які нерозривно пов'язані з особами — власниками цих об'єктів. Наприклад, не мають такого строку право на товарний знак чи комерційне найменування (гл. 43 Цивільного кодексу України [12]). Економічний термін служби таких активів є також невизначеним і може коливатися залежно економічних і фінансових показників власника, ринку, на якому він працює тощо. Показовим, зокрема, є досвід відомої компанії «Нокія», чий бренд у період найбільшого розквіту компанії (2007 рік) оцінювався у 40 млрд дол., а у 2013 р. здешевів удвічі.

Таким чином, між юридичним і економічним терміном служби нематеріальних активів — об'єктів інтелектуальної власності існують об'єктивні суперечності. Якщо термін економічної служби обумовлений кон'юнктурою ринку, що є наслідком наявності попиту на певні товари (послуги), науково-

технічного прогресу у відповідній сфері, маркетингової політики власників прав на об'єкти інтелектуальної власності, то юридичний термін служби цих активів має на меті захист авторів (винахідників, розробників, суб'єктів суміжних прав тощо), які своєю інтелектуальною працею створили певний продукт. У цій ситуації законодавча діяльність має обирати розумний баланс, так, щоб, з одного боку, права вказаних осіб були захищені, а з другого — не пригнічувалася економічна активність у сфері інтелектуальної власності. Зокрема, звичайно, не може йтися про скасування термінів дії авторських та інших подібних прав, але при цьому вказані права не можуть ексклюзивно захищатися державою протягом нерозумно тривалого строку.

Висновки. Вивчення інституту інтелектуальної власності дозволяє виявити різні за своєю природою зв'язки між економічною поведінкою і правовим регулюванням. З одного боку, йдеться про опосередкування правовим регулювання економічних відносин з приводу здійснення прав щодо інтелектуальної власності. У цій ситуації законодавець має враховувати економічний бік того чи іншого питання, що врегульовується. На прикладі різних видів ліцензійних платежів нами було показано, як ризики для ліцензіара і ліцензіата мають позначатися на положеннях законодавства, яке не може керуватися лише принципом свободи договору (хоча останній є, безумовно, фундаментальним, але не єдиним для цивільних відносин). З другого боку, економічна активність і правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності можуть мати суперечність об'єктивного характеру. На прикладі юридичного й економічного термінів служби можна побачити, як зумовлені різними чинниками ці терміни можуть об'єктивно не збігатися. Економічний термін може бути як значно коротшим, так і значно довшим за сталий термін, передбачений законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мухопад В. И. Коммерциализация интеллектуальной собственности / В. И. Мухопад. – М. : Магистр : ИНФРА-М, 2012. – 512 с.
2. Бромберг Г. В. Интеллектуальная собственность : в 2 ч. / Г. В. Бромберг. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2012. – Ч. 1: Лекции. – 184 с.; Ч. 2: Практикум. – 320 с.
3. Шпилевская Е. В. Основы оценки стоимости нематериальных активов / Е. В. Шпилевская, О. В. Медведев. – Ростов н/Д : Феникс, 2011. – 220 с.
4. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : Закон України від 23.12.93 р. № 3792-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
5. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>.

6. Про затвердження розміру, порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконаць [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 71. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-2003-%D0%BF>.
7. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF>.
8. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій [Електронний ресурс] : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
9. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : від 11.10.2011 № 2755–17. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
11. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі [Електронний ресурс] : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
12. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : від 16.01.2003 № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2014.

И. А. ВОВК

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОВЕДЕНИЕ И ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ (НА ПРИМЕРЕ ИНСТИТУТА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ)

В статье рассмотрены некоторые вопросы связи между поведением экономических агентов и правовым регулированием на примере института интеллектуальной собственности. Автором исследованы и обобщены две проблемы: платежи за пользование неимущественными активами — объектами интеллектуальной собственности и сроки службы указанных активов. Исследована природа различных лицензионных платежей (роялти, паушальный, комбинированный) в аспекте того, как их использование влияет на положение и поведение сторон лицензионного договора. Акцентируется внимание на различиях в экономическом понимании и легальном

определении роялти. Проанализирован юридический и экономический сроки службы объектов интеллектуальной собственности и показан объективный характер их несоответствия.

Ключевые слова: экономическое поведение, правовое регулирование, интеллектуальная собственность, нематериальные активы, лицензионные платежи, срок службы нематериального актива.

I. A. VOVK

PhD., associate professor, associate professor of Economic Theory Department of Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv

ECONOMIC BEHAVIOR AND LEGAL REGULATION (THE EVIDENCE OF THE INTELLECTUAL PROPERTY INSTITUTE

Problem setting. The interaction of economy and law causes a set of problems, the solution of which is a subject to both fundamental and merely applied researches. Relations between the behavior of economic agents and the legal regulation of economic relations are one of such problems. Normative and legislative acts prepared by state authorities are not only a method of the legalization of really existing economic relationships. A state enough frequently aims at the correction of development of economic processes in order to put in equilibrium positions of its parts, to eliminate threats of the monopolization of a certain market, to strengthen the business social responsibility etc. On the other hand, such state regulation, as it is known, may have a negative consequence.

Recent research and publications analysis. Intellectual property and its both certain economic and legal aspects are examined in working papers of H. Bromberg, O. Yershova, R. Miroshnyk, V. Mukhopad, O. Pidopryhora, O. Shpilevska etc. It is worth mentioning papers dedicated to the correlation of economy and law, which are essential for this research, namely papers of J. Le Grand, K. Proper, S. Smith, B. North, Ye. Talapina etc.

Paper objective. An aim of the article is to analyze relationships between the economic behavior and the legal regulation, using the evidence of functioning of the intellectual property institute.

Paper main body. The article generalizes two problems: charges for the usage of intangible assets, i.e. objects of intellectual property and economic and legal terms of a department of the mentioned assets. The author examines the nature of different license payments (royalty, lump-sum, and combined) within the context of how their usage influences a position and the behavior of parts of a license treaty.

Conclusions of the research. A legislator shall take into consideration an economic aspect of one or another matter to be regulated. An economic activity and the legal regulation of relationships in the field of intellectual property may have contradictions of an

objective character. Using the evidence of legal and economic terms of the department, the researcher may reveal that such terms caused by different factors can be objectively uncoinciding. An economic term can be considerably shorter as well as longer than a stable term contemplated by the legislation.

The main abstract for the article

Abstract. The article considers some matters of relationships between the behavior of economic agents and the legal regulation, using the evidence of functioning of the intellectual property institute. The author determines and generalizes two problems: charges for the usage of intangible assets, i.e. objects of intellectual property and economic and legal terms of a department of the mentioned assets. The author examines the nature of different license payments (royalty, lump-sum, and combined) within the context of how their usage influences a position and the behavior of parts of a license treaty. The attention is paid to differences between the economic sense and the legal definition of royalty. The legal and the economic terms of a department of intellectual property objects are analyzed. An objective character of their discrepancies is presented.

Key words: economic behavior, legal regulation, intellectual property, intangible assets, license payments, term of an intangible asset department.